

Rapport

Politieke peiling december 2022

*I&O-peiling Tweede Kamer
December 2022*

Colofon

Politieke peiling december 2022

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/290

Datum

december 2022

Auteurs

Asher van der Schelde
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	I&O-zetelpeiling	7
1.1	VVD de grootste, geen verschuivingen	7
1.2	Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen	9
1.3	Potentie politieke partijen	10
2	Tevredenheid met kabinet	11
2.1	Tevredenheid neemt licht toe	11
2.2	Meeste kiezersgroepen tevredener dan in september	12
2.3	Tevreden kiezers vinden dat kabinet doet wat het kan	14
2.4	Ontevreden kiezers zien gebrek aan visie	15
2.5	Een op drie heeft vertrouwen in landelijke overheid	17

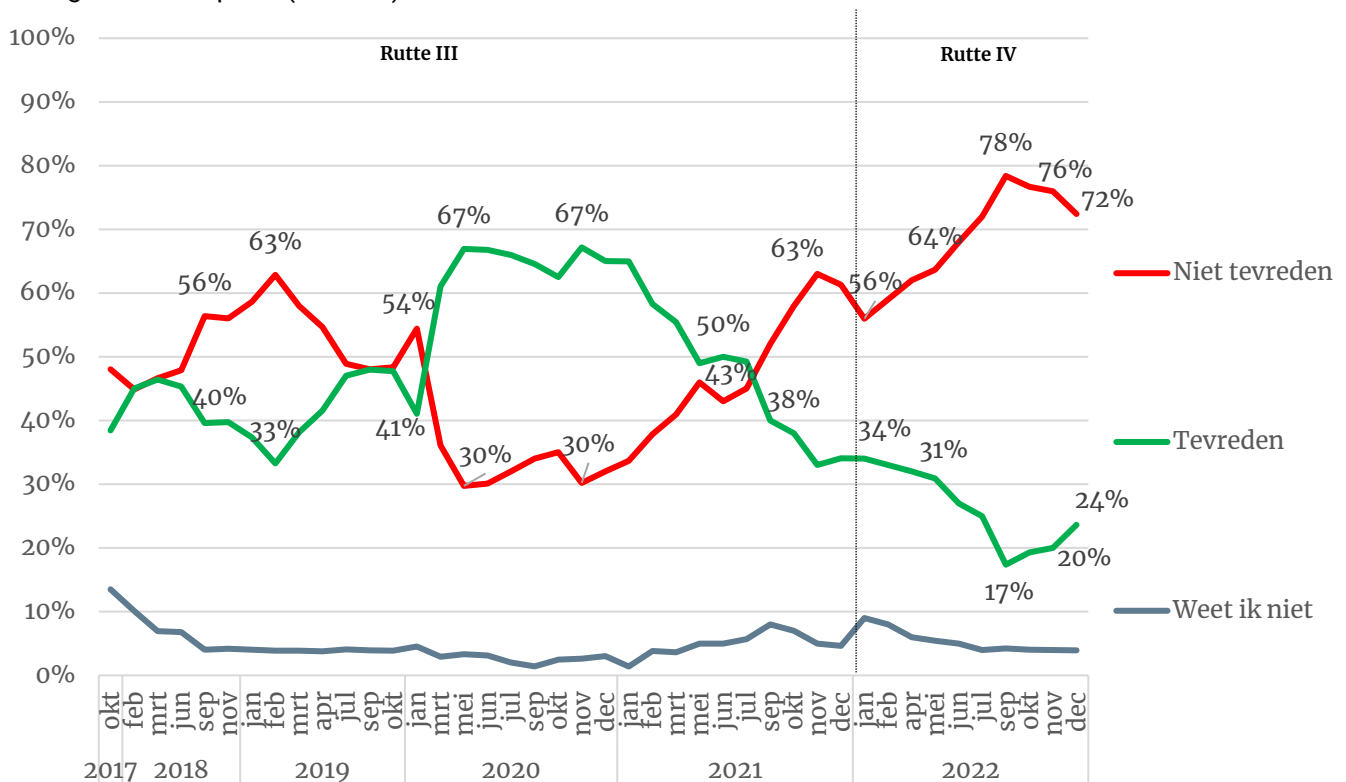
I&O-zetelpeiling: coalitiepartijen profiteren niet van iets mildere kiezer

September jongstleden was de tevredenheid met het kabinet Rutte IV gedaald tot een dieptepunt: slechts 17 procent van de bevolking gaf aan tevreden te zijn met de regering. Het kabinet slaagde er niet in om de vele crises die het land teisterden (stikstof, inflatie, energie, asiel, woningen) daadkrachtig aan te pakken.

Na een bijna volledig kalenderjaar te hebben geregeerd is nog steeds een ruime meerderheid van de kiezers (72%) ontevreden over de prestaties van het kabinet Rutte IV. Een kwart (24%) van de bevolking is wél tevreden. Het lijkt er dus op dat de tevredenheid met de regering zich langzaam iets herstelt.

Figuur 0.1: Hoe tevreden of ontevreden bent u met het kabinet Rutte III/IV?

Basis: gehele steekproef (n=2.142)

Bron: I&O Research, december 2022

Meeste kiezersgroepen iets minder ontevreden

We zien het herstel in tevredenheid bij de meeste kiezersgroepen. Dit geldt in het bijzonder voor kiezers van PvdA (van 8 naar 26%), D66 (36 naar 51%), PvdD (7 naar 17%) en CDA (41 naar 50%). Een nipte meerderheid van de huidige D66- en CDA-kiezers is nu tevreden over het kabinet. Dat geldt niet voor de kiezers van coalitiepartner ChristenUnie (43%). De huidige kiezers van VVD zijn nog altijd het meest tevreden (76%).

Van de kiezers die in 2021 op de VVD stemden is 44 procent tevreden over dit kabinet, ruim de helft (55%) is ontevreden. Bij de kiezers van de andere coalitiepartijen ligt deze tevredenheid nog

veel lager (van de CDA-kiezers uit 2021 is maar liefst 71% ontevreden), wat vanzelfsprekend ook het virtuele zetelverlies bij CDA, VVD en D66 verklaart.

Waar komt de ontevredenheid vandaan?

Ondanks dat de tevredenheid met het kabinet licht is gestegen is de ruime meerderheid van de Nederlandse kiezers (72%) nog altijd ontevreden met Rutte IV. Rutte III scoorde nimmer zo laag.

Ontevreden kiezers vinden dat het kabinet nog altijd te **weinig daadkracht** toont op het gebied van inflatie, stijgende gasprijzen en andere problemen. Net als de voorgaande maanden verwijten veel kiezers de regering een gebrek aan visie. Er wordt niet vooruit gekeken en er is een gebrek aan visie, aldus een groot deel van de bevolking.

Een veelgehoorde klacht is ook dat het kabinet te weinig oog heeft voor de **zwakkeren in de samenleving**. Vooral linkse kiezers, maar ook sommige aanhangers van rechts-conservatieve partijen, vinden dat er meer moet worden gedaan om sociaaleconomische ongelijkheid te bestrijden. Een SP-kiezer omschrijft het als volgt: “Denken alleen aan buitenland en de rijken worden alleen maar rijker terwijl de gewone burger maar moet zelf uitzoeken hoe die alles betaald.”

Kiezers van rechts-conservatieve partijen zijn relatief vaak van mening dat de regering **onbetrouwbaar** is. Ze vinden premier Rutte en andere bewindslieden leugenachtig. Andere kiezers vinden dat de regering tekort schiet op specifieke terreinen zoals **klimaat, zorg en immigratie**.

Daadkrachtig aanpakken crises kan leiden tot ommekeer

Kiezers die wél tevreden zijn over de regering zijn juist van mening dat de regering nu daadkrachtig optreedt tegen de problemen die ons land teisteren. Het invoeren van de energietoeslag en het prijsplafond worden gewaardeerd en een dergelijke ingreep kan opgevat worden als een voorbeeld van wat het publiek van het kabinet verwacht.

Ook vinden veel tevreden kiezers het prijzenswaardig dat het land überhaupt ‘draaiende blijft’ in deze woelige tijden. Zij menen bovendien dat een serieus alternatief voor dit kabinet ontbreekt.

Ook vertrouwen in de overheid iets toegenomen

Het zou kunnen dat de trendbreuk (van afnemende ontevredenheid) die we hier zien het begin is van een ommekeer. We zien bijvoorbeeld ook dat het vertrouwen in de overheid licht toeneemt van 28 naar 35 procent. Om deze ommekeer daadwerkelijk te realiseren zal het kabinet ook bij de volgende hobbels die het op haar weg vindt daadkrachtig moeten optreden. Het vooruitschuiven van problemen is funest. Zo zagen we afgelopen zomer toen op het gebied van stikstof, asiel en inflatie nauwelijks tot geen knopen werden doorgehakt en de tevredenheid sterk afnam.

Coalitiepartijen profiteren niet: weinig beweging in zetelpeiling

Ondanks de licht toenemende tevredenheid staan de coalitiepartijen gezamenlijk nog altijd op slechts 45 virtuele zetels. Een evenaring van het dieptepunt in oktober. De VVD is wel nog altijd de grootste partij van het land. De liberalen staan inmiddels op 21 virtuele zetels (-1 ten opzichte van november). Dat is beduidend minder dan het zetelaantal in de Tweede Kamer (34). Ook coalitiepartners CDA (-8) en D66 (-13) staan op duidelijk verlies. ChristenUnie is de enige regeringspartij die niet verliest ten opzichte van de verkiezingen in maart 2021.

FvD is de enige oppositiepartij die op verlies staat (-4). BBB (+12), JA21 (+10), GroenLinks (+5) en PvdD (+4) staan op winst.

Ten opzichte van de vorige meting in november treden geen significante verschillen op.

Peiling Tweede Kamerverkiezingen 12 december (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=1.477).

	ZETELS								VERSCHIL	
	Uitslag								+/-	+/-
	TK21	apr '21	okt '21	jan '22	apr '22	okt '22	nov '22	dec'22	t.o.v. nov	t.o.v. TK
VVD	34	34	34	26	29	21	22	21	-1	-13
D66	24	26	15	17	18	12	12	11	-1	-13
PVV	17	15	16	15	13	19	18	18	0	1
CDA	15	14	7	8	7	7	7	7	0	-8
SP	9	10	10	8	7	9	9	9	0	0
PvdA	9	8	11	9	11	11	11	11	0	2
GL	8	6	12	11	13	12	14	13	-1	5
FvD	8	7	5	5	4	5	5	4	-1	-4
PvdD	6	6	8	8	8	10	8	10	2	4
CU	5	5	6	6	6	5	6	6	0	1
Volt	3	4	8	10	4	5	4	5	1	2
JA21	3	6	7	10	10	10	12	13	1	10
SGP	3	3	4	4	4	5	4	5	1	2
DENK	3	3	1	2	3	2	2	1	-1	-2
50+	1	1	0	1	2	1	1	1	0	0
BBB	1	1	5	8	8	14	13	13	0	12
BIJ1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
BvNL	0	0	0	1	2	1	1	0	-1	0
Coalitie	78	79	62	57	60	45	47	45	-2	-33

Bron: I&O Research, december 2022

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandag 12 december. In totaal werkten 2.142 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.057) is afkomstig het I&O Research Panel, 148 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken

1 I&O-zetelpeiling

1.1 VVD de grootste, geen verschuivingen

In de I&O Research-zetelpeiling die liep van 9 december tot 12 december is de VVD nog altijd de grootste partij met 21 zetels. De partij van Mark Rutte levert wel 13 virtuele zetels in ten opzichte van maart 2021. Ook coalitiepartners D66 (-13) en CDA (-8) staan op ruim verlies. Inmiddels staan de coalitiepartijen gezamenlijk op 45 zetels. Een evenaring van de laagste score tot dusverre.

De enige oppositiepartij die op duidelijk verlies staat ten opzichte van maart 2021 is FvD (-4). BBB (+12), JA21 (+10), GroenLinks (+5) en Partij voor de Dieren (+4) staan op winst ten opzichte van de verkiezingen.

In vergelijking met de peiling van vorige maand treden er geen significante verschuivingen op.

Tabel 1.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 12 december (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=1.477).

	ZETELS																	+/-	
	TK '21	apr '21	jun '21	juli '21	sep '21	nov '21	dec '21	jan '22	feb '22	apr '22	mei '22	juni '22	juli '22	sep '22	okt '22	nov '22	dec '22	t.o.v. nov	t.o.v. TK21
VVD	34	34	36	35	33	33	29	26	27	29	28	24	22	23	21	22	21	-1	-13
D66	24	26	21	22	19	15	18	17	19	18	13	14	14	15	12	12	11	-1	-13
PVV	17	15	14	17	16	17	16	15	17	13	16	15	16	16	19	18	18	0	1
CDA	15	14	12	6	7	8	9	8	6	7	8	8	6	6	7	7	7	0	-8
SP	9	10	7	9	9	8	8	8	7	7	8	10	9	8	9	9	9	0	0
PvdA	9	8	10	11	12	9	9	9	10	11	11	11	10	11	11	11	11	0	2
GL	8	6	9	9	11	10	9	11	11	13	14	12	12	12	12	14	13	-1	5
FvD	8	7	5	4	5	6	4	5	4	4	5	4	4	6	5	5	4	-1	-4
PvdD	6	6	8	7	8	7	8	8	8	8	8	9	10	7	10	8	10	2	4
CU	5	5	5	5	7	8	5	6	6	6	6	6	5	5	5	6	6	0	1
Volt	3	4	6	6	6	8	10	10	9	4	5	5	5	5	5	4	5	1	2
JA21	3	6	6	6	5	6	8	10	9	10	10	10	9	12	10	12	13	1	10
SGP	3	3	3	3	3	4	3	4	4	4	4	5	4	4	5	4	5	1	2
DENK	3	3	3	2	1	2	1	2	2	3	3	3	3	2	2	2	1	-1	-2
50+	1	1	0	0	0	0	1	1	1	2	1	0	1	1	1	1	1	0	0
BBB	1	1	3	5	6	6	9	8	8	8	8	12	18	15	14	13	13	0	12
BIJ1	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1
BvNL	0	0	0	1	0	1	1	1	1	2	1	0	1	1	1	1	0	-1	0
Coalitie	78	79	74	68	66	64	61	57	58	60	55	52	47	49	45	47	45	-2	-33

Bron: I&O Research, december 2022

Tabel 1.2 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 14 november (percentages)

"Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.532).

	Uitslag	Peiling							Marge
	TK2021	16 mei 2022	13 juni 2022	18 juli 2022	12 sept 2022	18 okt 2022	14 nov 2022	12 dec 2022	12 dec 2022
VVD	21,9	17,4	15,3	14,0	14,6	13,2	13,6	12,9	(11,2; 14,6)
D66	15,0	8,3	8,7	8,7	9,6	8,0	7,8	7,3	(6; 8,6)
PVV	10,8	9,7	9,5	10,0	10,7	12,4	11,6	11,4	(9,8; 13)
CDA	9,5	5,2	5,5	3,9	4,1	4,4	4,6	4,3	(3,3; 5,3)
SP	6,0	5,3	6,2	5,9	5,1	6,2	5,7	5,6	(4,4; 6,8)
PvdA	5,7	6,7	7,2	6,3	7,4	7,1	6,7	6,8	(5,5; 8,1)
GL	5,2	8,7	7,6	7,5	7,9	8,0	9,1	8,4	(7; 9,8)
FvD	5,0	3,3	2,9	2,8	3,8	3,2	3,2	2,5	(1,7; 3,3)
PvdD	3,8	5,3	5,5	6,4	4,9	6,5	5,2	6,2	(5; 7,4)
CU	3,4	4,1	3,8	3,6	3,3	3,4	4,1	3,7	(2,7; 4,7)
Volt	2,4	3,3	3,7	3,2	3,6	3,4	2,6	3,5	(2,6; 4,4)
JA21	2,4	6,6	6,7	5,8	7,8	6,7	7,4	8,4	(7; 9,8)
SGP	2,1	2,7	3,1	2,9	2,6	3,2	2,8	3,4	(2,5; 4,3)
DENK	2,0	2,	2,1	2,2	1,6	1,7	1,5	1,0	(0,5; 1,5)
50+	1,0	0,7	0,4	1,1	0,8	0,7	1,2	1,0	(0,5; 1,5)
BBB	1,0	5,5	7,7	11,5	9,9	9,1	8,4	8,5	(7,1; 9,9)
BIJ1	0,8	1,0	1,5	1,2	1,1	1,2	1,0	1,2	(0,6; 1,8)
BvNL	-	1,0	0,3	0,9	1,0	1,0	0,8	0,3	(0; 1,2)
Anders	2,0	3,0	2,0	2,2	0,3	0,4	2,7	3,6	
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	

Bron: I&O Research, december 2022

1.2 Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen

Zeven partijen slagen erin tenminste de helft van de kiezers uit maart 2021 vast te houden. Vooral SGP-kiezers zijn trouw (91% zou weer SGP stemmen). Ook PvdD (70%), GroenLinks (69%) en ChristenUnie (68%) slagen erin circa zeven op tien kiezers nog altijd aan zich te binden.

Partijen die dit het minst goed lukt zijn CDA (29%), D66 (32%) en FvD (34%).

JA21 weet tenminste een tiende van de kiezers weg te halen bij VVD (12%), PVV (12%) en FvD (10%). Ook BBB vist in deze vijver. De partij wint kiezers van CDA (15%), FvD (12%), JA21 (9%) en PVV (8%).

D66-kiezers uit 2021 wijken vooral uit naar GroenLinks (12%) en in mindere mate PvdA (8%).

Tabel 1.3– Switchgedrag ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen (in procenten)

Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.972)

Stem-intentie 11 dec ↓	Totaal	Stemgedrag TK21												
		VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD	10	45	1		3		1					1		
D66	6	2	32		1	1		2				5		
PVV	9	3		63	2	1			13	1		1	5	2
CDA	3	1	1	1	29		1				1	1		
SP	4		3		2	49	3	2	2		1	1	6	
PvdA	5		8		1	6	57	1		1	2	2		
GL	6	1	12			2	6	69		4	1	2		
FvD	2			1					34					
PvdD	5		6	1	2	3	3	9		70		9		
CU	3	1	1		4						68			2
Volt	3	1	6			1	1	2			1	46		
JA21	6	12	1	12	5				10	1			67	
SGP	3			1					4		8			91
DENK	1		1											
50Plus	1	1		1	1							1		
BBB	6	6	1	8	15	7	2		12	3		1	9	1
BIJ1	1						1	1						
BVNL	0					1			2					
Anders	3	2	2	3	10	4	1	1	5	2	4	3	2	1
Weet niet	22	26	25	9	26	23	22	14	11	16	14	26	12	3
n =														

Bron: I&O Research december 2022

1.3 Potentie politieke partijen

SGP is de enige partij waarvan een meerderheid (53%) van de kiezers geen andere partij in overweging neemt.

Kiezers van Volt (7%), JA21 (8%) en GroenLinks daarentegen zijn zelden (11%) zeker van hun zaak. Aan de andere kant wordt GroenLinks wel door veel andere kiezers overwogen. Substantiële minderheden van het electoraat van PvdA (46%), D66 (40%), Volt (38%) en PvdD (36%) overwegen GroenLinks.

Tabel 1.4: Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?

Maximaal twee antwoorden. Basis: zou zeker/waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.972)

	To- taal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	BBB
Staat vast	17	32	18	30	20	22	17	11	23	20	29	7	8	53	15
VVD	9	0	15	4	33	1	3	2	0	1	9	5	26	2	8
D66	12	17	0	1	19	7	21	33	0	6	6	41	0	0	1
PVV	8	7	0	0	4	2	0	0	23	2	0	0	29	11	18
CDA	8	23	5	0	0	1	3	0	0	1	26	6	4	0	8
SP	7	1	3	6	3	0	20	13	0	15	2	4	2	0	6
PvdA	11	2	27	1	8	20	0	45	0	13	5	22	0	1	2
GL	13	2	40	2	4	13	46	0	0	36	6	38	0	0	1
FvD	2	0	0	11	0	0	2	0	0	0	0	0	1	12	4
PvdD	9	1	8	2	0	20	14	36	0	0	2	14	2	0	3
CU	4	4	1	1	18	2	6	5	0	0	0	5	1	19	3
Volt	9	6	25	1	6	4	22	22	0	18	8	0	4	0	5
JA21	9	15	2	26	5	9	2	1	6	2	4	4	0	3	24
SGP	2	0	0	1	3	0	0	0	6	1	17	0	4	0	2
DENK	1	0	0	3	1	1	0	2	0	1	1	0	0	0	0
50Plus	3	2	2	2	1	3	1	1	0	2	0	6	5	0	2
BBB	11	9	1	26	10	11	5	1	26	4	10	4	31	17	0
BIJ1	1	0	0	0	0	1	2	6	0	7	1	2	0	0	0
BVNL	3	0	0	7	2	0	1	0	12	1	0	4	4	5	14
Anders	2	1	1	2	0	5	2	1	0	0	2	0	4	0	4
Weet niet	21	12	10	16	9	17	5	8	24	17	7	10	13	4	20
N =	1.953	160	112	116	60	102	144	172	20	105	73	65	117	69	123

Bron: I&O Research, december 2022

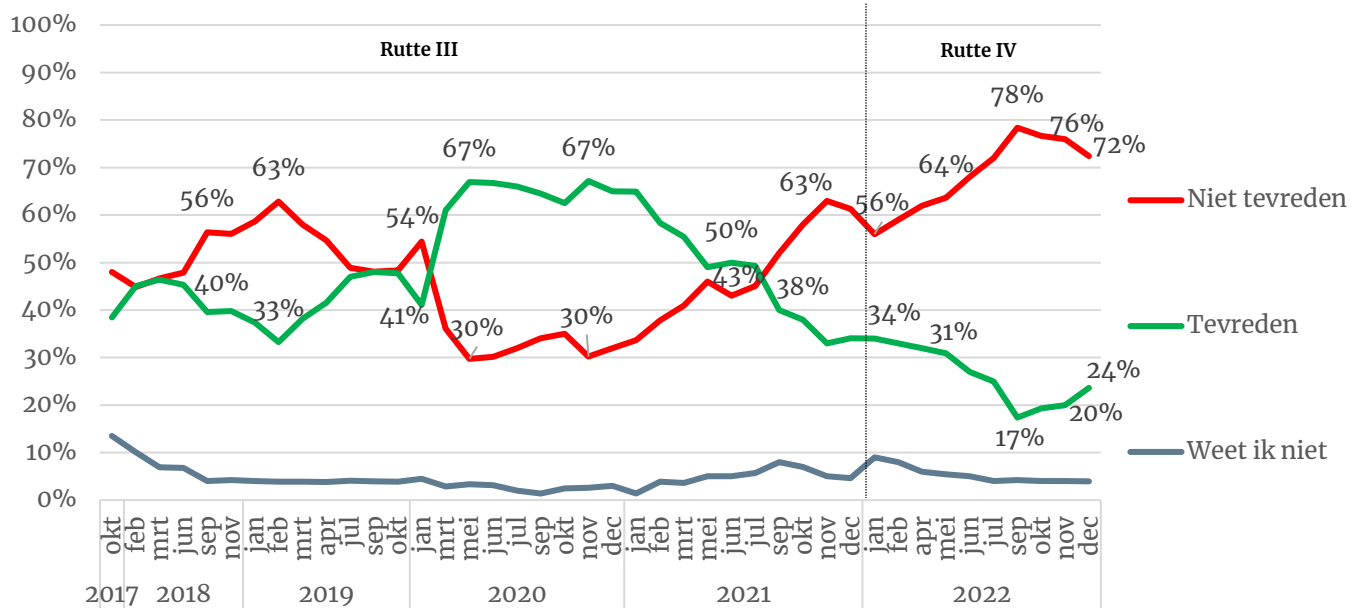
2 Tevredenheid met kabinet

2.1 Tevredenheid neemt licht toe

De tevredenheid over het kabinet is nog altijd erg laag, maar bevindt zich wel in een opwaartse spiraal sinds september. Destijds was 17 procent tevreden. Nu betreft dit een kwart (24%) van de bevolking. De ruime meerderheid (72%) is nog altijd ontevreden over het kabinet.

Figuur 2.1: Hoe tevreden of ontevreden bent u over het kabinet Rutte III/IV?

Basis: gehele steekproef (n=2.142)

Bron: I&O Research, december 2022

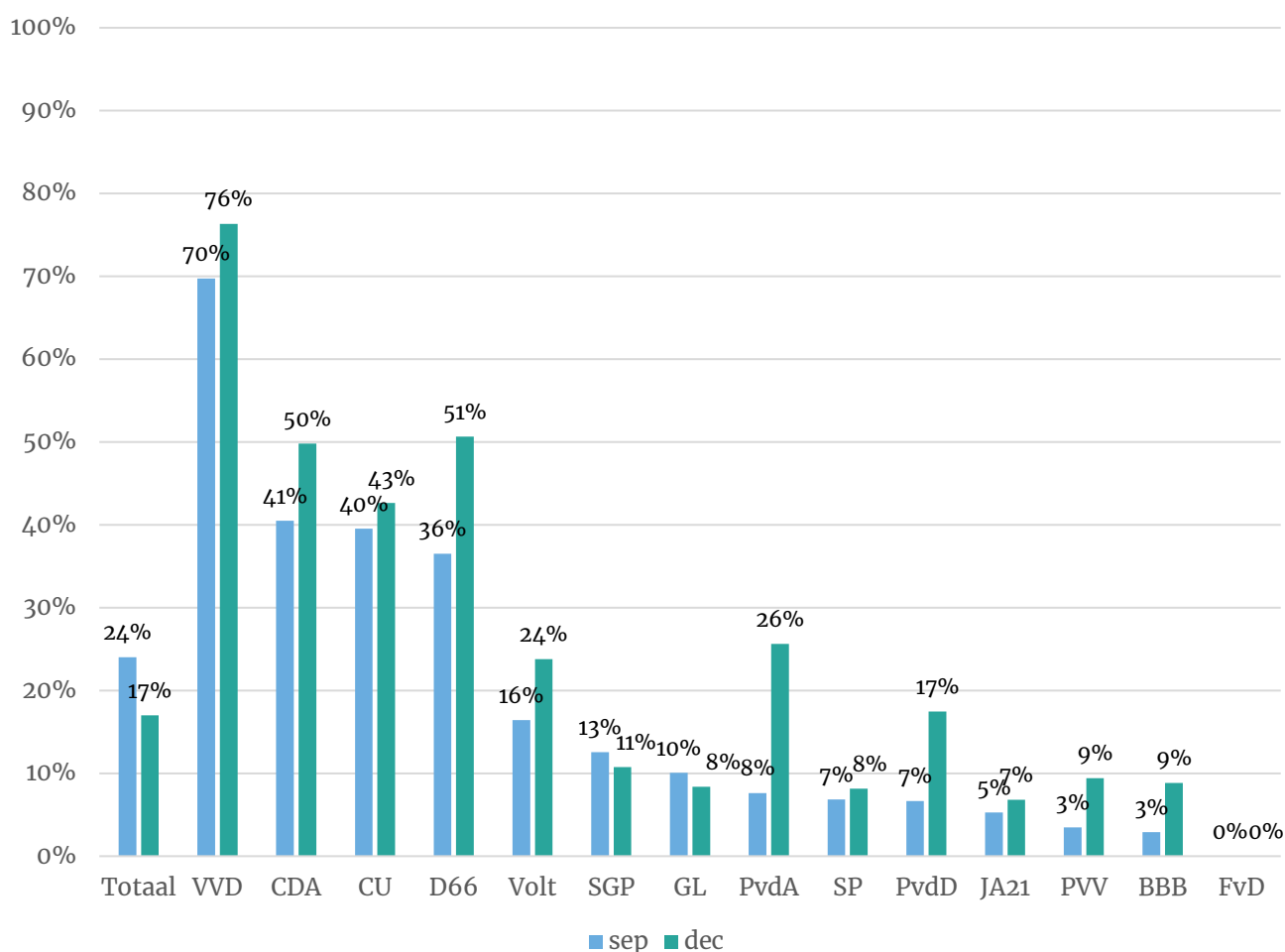
2.2 Meeste kiezersgroepen tevredener dan in september

In september was slechts 17 procent van de kiezers tevreden over het kabinet. Op geen ander moment was het kabinet Rutte IV zo impopulair. Inmiddels is de tevredenheid opgelopen naar een kwart (24%). Bij de meeste kiezersgroepen zien we dat de tevredenheid omhoog is gegaan ten opzichte van september. Dit geldt in het bijzonder voor kiezers van PvdA (van 8 naar 26%), D66 (36 naar 51%), PvdD (7 naar 17%) en CDA (41 naar 50%).

Een nipte meerderheid van D66- en CDA-kiezers is nu tevreden over het kabinet. Dat geldt niet voor de kiezers van coalitiepartner ChristenUnie (43%). De huidige kiezers van VVD zijn nog altijd het meest tevreden (76%).

Figuur 2.2: Hoe tevreden of ontevreden bent u over het kabinet Rutte III/IV?

Basis: gehele steekproef (n=2.142)

Bron: I&O Research, december 2022

Dat is anders voor degenen die in maart 2021 op deze partijen hebben gestemd.

Van de kiezers die in 2021 op de VVD stemden is 44 procent tevreden over dit kabinet, ruim de helft (55%) is ontevreden.

Bij de kiezers van de andere coalitiepartijen ligt deze tevreden nog veel lager (van de CDA-kiezers uit 2021 is maar liefst 71% ontevreden), wat vanzelfsprekend ook het virtuele zetelverlies bij CDA, VVD en D66 verklaart.

Hoe tevreden of ontevreden bent u over het kabinet Rutte III/IV?

Stemgedrag Nu	Totaal	VVD	D66	CDA	CU	PvdA	PvdD	BBB	PVV	GL	SP	JA21	FvD
tevreden	24%	76%	51%	50%	43%	26%	17%	9%	9%	8%	8%	7%	
ontevreden	72%	24%	49%	48%	56%	74%	79%	91%	91%	90%	92%	93%	100
weet niet	4%		1%	2%	1%		3%			2%			
n =	2142	160	112	60	73	144	105	123	116	172	102	117	20
Stemgedrag TK21	Totaal	VVD	D66	CDA	CU	PvdA	PvdD	BBB ¹	PVV	GL	SP	JA21	FvD
tevreden	24%	44%	32%	28%	33%	21%	20%	21%	6%	8%	11%	4%	6%
ontevreden	72%	55%	66%	71%	65%	78%	77%	74%	93%	87%	83%	93%	94%
weet niet	4%	1%	2%	1%	2%	1%	3%	5%	1%	5%	6%	2%	
n =	2142	348	294	169	90	170	82	13	132	159	145	57	42

ChristenUnie blijft buiten schot

ChristenUnie, dat zich keurig handhaaft in de zetelpeiling, lijkt hier geen last van te hebben, hoewel toch ook twee derde van deze TK21-kiezers niet tevreden is met wat het kabinet doet. Het lijkt erop dat CU-kiezers op een andere manier naar de prestaties van hun partij kijken, alsof wat Rutte IV doet de CU-politici niet aan te rekenen valt, zij doen wat ze kunnen, naar eer en geweten, waarden gedreven, op Bijbelse grondslag. Niet alles kan worden binnengehaald, maar dankzij de CU is er blijvende aandacht voor de Christelijke waarden in dit kabinet.

Zoals een trouwe CU-stemmer het uitdrukt:

‘Wars van traditionele bondjes, maken eigen keuzes op basis van hun identiteit, durven hun nek uit te steken en als het nodig is met links of met rechts samen te werken. Betrouwbare politici, die niet vloeken of grove taal gebruiken en anderen kleineren. Veel kennis bij de kamerleden. Ik vind het plezierige mensen waarmee ik me verwant voel.’

¹ Zeer kleine steekproef (n=13) dus indicatief

2.3 Tevreden kiezers vinden dat kabinet doet wat het kan

Dit jaar is Nederland geplaagd door verschillende crises zoals de coronapandemie, (te hoge) stikstof-uitstoot, de oorlog in Oekraïne, inflatie en de asielopvang. In september was slechts 17 procent tevreden over het kabinet. De meest gehoorde kritiek was destijds dat het kabinet deze crises niet daadkrachtig aanpakte.

Inmiddels is de tevredenheid iets gestegen en zeggen veel tevreden kiezers dat zij vinden dat de regering deze problemen inmiddels wél voortvarend aanpakt. Vooral het invoeren van de energietoeslag en het prijsplafond worden gewaardeerd.

Ook vinden veel tevreden kiezers het prijzenswaardig dat het land überhaupt ‘draaiende blijft’ in deze woelige tijden. Zij menen bovendien dat een serieus alternatief ontbreekt.

“Ondanks de vele crisissituaties blijft het land wel draaien.”

D66-kiezer

“Betrekkelijk rustig in het land.”

D66-kiezer

“Hele lastige tijden om nu te regeren, ze doen het echt niet verkeerd.”

VVD-kiezer

“Door de crisissen vd afgelopen jaren (corona/energie) kunnen ze niet veel anders dan het huidige beleid uitvoeren.”

PvdA-kiezer

“De huidige energiecrisis wordt goed aangepakt.”

DENK-kiezer

“Ga er maar aanstaan in deze crisistijden. Ze doen goed hun best om naar oplossingen te zoeken. De beste stuurder staan aan wal!!!”

CU-kiezer

“Het kabinet speelt een zeer belangrijke rol bij het doorstaan van meerdere crisissituaties. In een coalitie dienen er tevens concessies gedaan te worden, waardoor niet alle partijstandpunten conform wens uitgevoerd kunnen worden.”

VVD-kiezer

2.4 Ontevreden kiezers zien gebrek aan visie

Ondanks dat de tevredenheid toeneemt zijn er nog altijd drie keer zoveel ontevreden dan tevreden kiezers. De redenen hiervoor zijn uiteenlopend.

In de voorgaande paragraaf zagen we dat tevreden kiezers dikwijls van mening zijn dat de huidige crises nu goed worden aangepakt. Ontevreden kiezers vinden juist dat het kabinet te **weinig daadkracht** toont op het gebied van inflatie, stijgende gasprijzen en andere problemen. Net als de voorgaande maanden verwijten veel kiezers de regering een gebrek aan visie.

“Gebrek aan visie, het hele beleid hangt van toevalligheden en incidenten aan elkaar.”
GroenLinks-kiezer

“Geen enkele toekomstgerichte visie op lange termijn.”
Volt-kiezer

“Hakken geen knopen door, zijn het vaak niet eens met elkaar waardoor besluiten uitgesteld worden. Rutte beloofd veel doet weinig.”
PvdA-kiezer

“Op alle grote crisis dossiers doet men niets. Of men benoemt een commissie om het te parkeren. Er is geen sprake van uitvoering, alleen maar meer beleid en achter Brussel aanlopen.”
JA21-kiezer

Een veelgehoorde klacht is dat het kabinet te weinig oog heeft voor de **zwakkeren in de samenleving**. Vooral linkse kiezers, maar ook sommige aanhangers van rechts-conservatieve partijen, vinden dat er meer moet worden gedaan om sociaaleconomische ongelijkheid te bestrijden.

“De ongelijkheid wordt steeds groter”
Bij1-kiezer

“Denken alleen aan buitenland en de rijken worden alleen maar rijker terwijl de gewone burger maar moet zelf uitzoeken hoe die alles betaald”
SP-kiezer

“Er wordt weinig gedaan aan de inkomensongelijkheid in Nederland, en is er niet op de lange termijn geïnvesteerd in belangrijke sociale voorzieningen. Ze zorgen vooral goed voor de mensen met wie het al goed gaat.”
PvdD-kiezer

“Doen niet veel voor de laagst betaalden.”
PVV-kiezer

Kiezers van rechts-conservatieve partijen zijn relatief vaak van mening dat de regering **onbetrouwbaar** is. Ze vinden premier Rutte en andere bewindslieden leugenachtig.

“Onbetrouwbaar. Rutte zou nooit meer premier mogen zijn na de schandalen van de laatste tijd.”
PVV-kiezer

“Ons worden alleen maar leugens verteld.”
PVV-kiezer

“Maken er een zootje van. Komen afspraken niet na.”

BBB-kiezer

Andere kiezers vinden dat de regering tekort schiet op specifieke terreinen zoals **klimaat, zorg en immigratie**.

“NL wordt van de emigranten ipv voor de eigen inwoners.”

JA21-kiezer

“Niet sociaal genoeg en niet groen genoeg.”

PvdA-kiezer

“Problemen in de zorg. Er moet dringend iets aan wetgeving rondom voltooid leven gedaan worden. Ook zorg voor een beter milieu moeten eindelijk spijkers met koppen geslagen worden.”

SP-kiezer

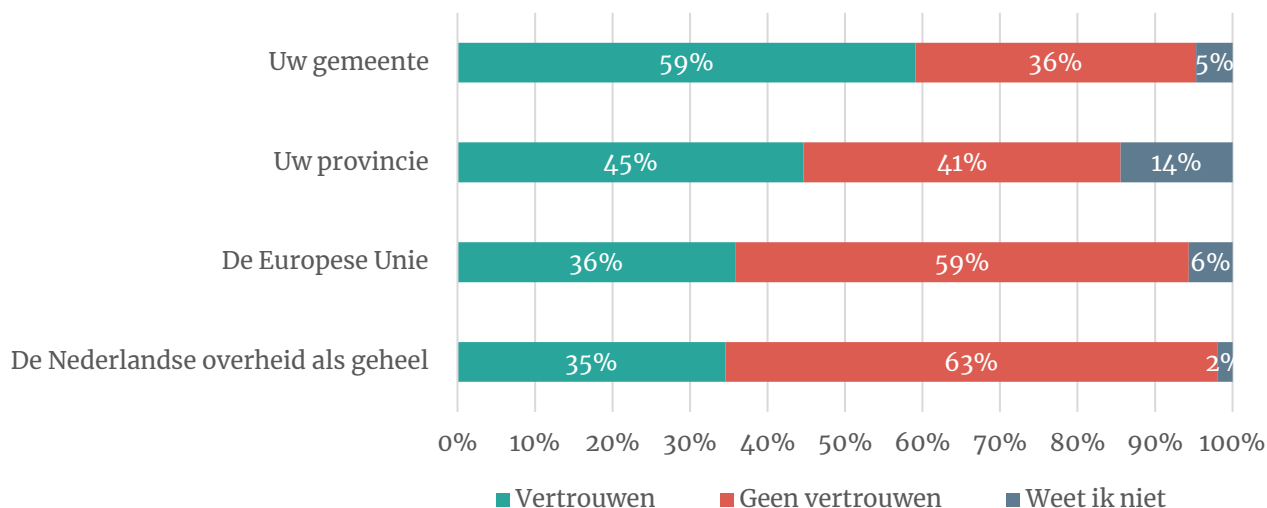
2.5 Een op drie heeft vertrouwen in landelijke overheid

Zes op tien Nederlanders hebben vertrouwen in hun gemeente. Grotere instellingen kunnen echter op minder vertrouwen rekenen. Over de provincie is men verdeeld (45% heeft vertrouwen, 41% niet). De EU (59%) en de Nederlandse overheid (63%) worden door de meerderheid niet vertrouwd.

Figuur 2.3: Hoe veel vertrouwen heeft u in de volgende instellingen?

Vertrouwen = samenvoeging van heel veel vertrouwen en tamelijk veel vertrouwen.

Geen vertrouwen = niet zoveel vertrouwen en helemaal geen vertrouwen.

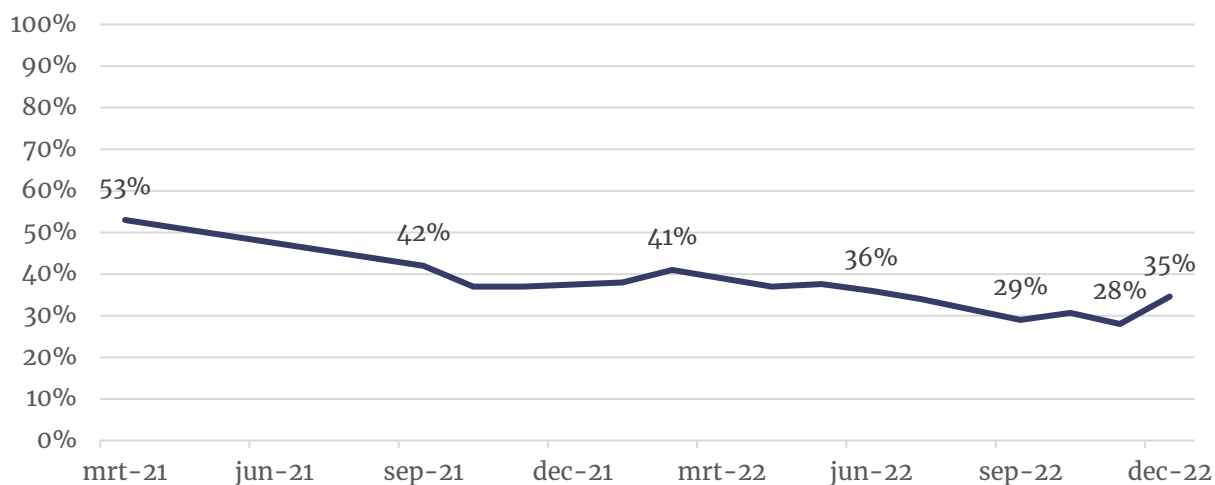

Bron: I&O Research, december 2022

Net als de tevredenheid met de regering zien we ook dat het vertrouwen in de overheid licht stijgt. Inmiddels zegt 35 procent van de Nederlanders heel veel of tamelijk veel vertrouwen te hebben in de overheid. Dat is een stijging van zeven procentpunt ten opzichte van november. Het vertrouwen ligt nog altijd beduidend lager dan in maart 2021 toen de laatste Tweede Kamerverkiezingen plaatsvonden en nog 53 procent van de Nederlanders vertrouwen had.

Figuur 2.4: Hoe veel vertrouwen heeft u in de landelijke overheid?

Laten zien: kiezers met heel veel of tamelijk veel vertrouwen.

Bron: I&O Research, december 2022

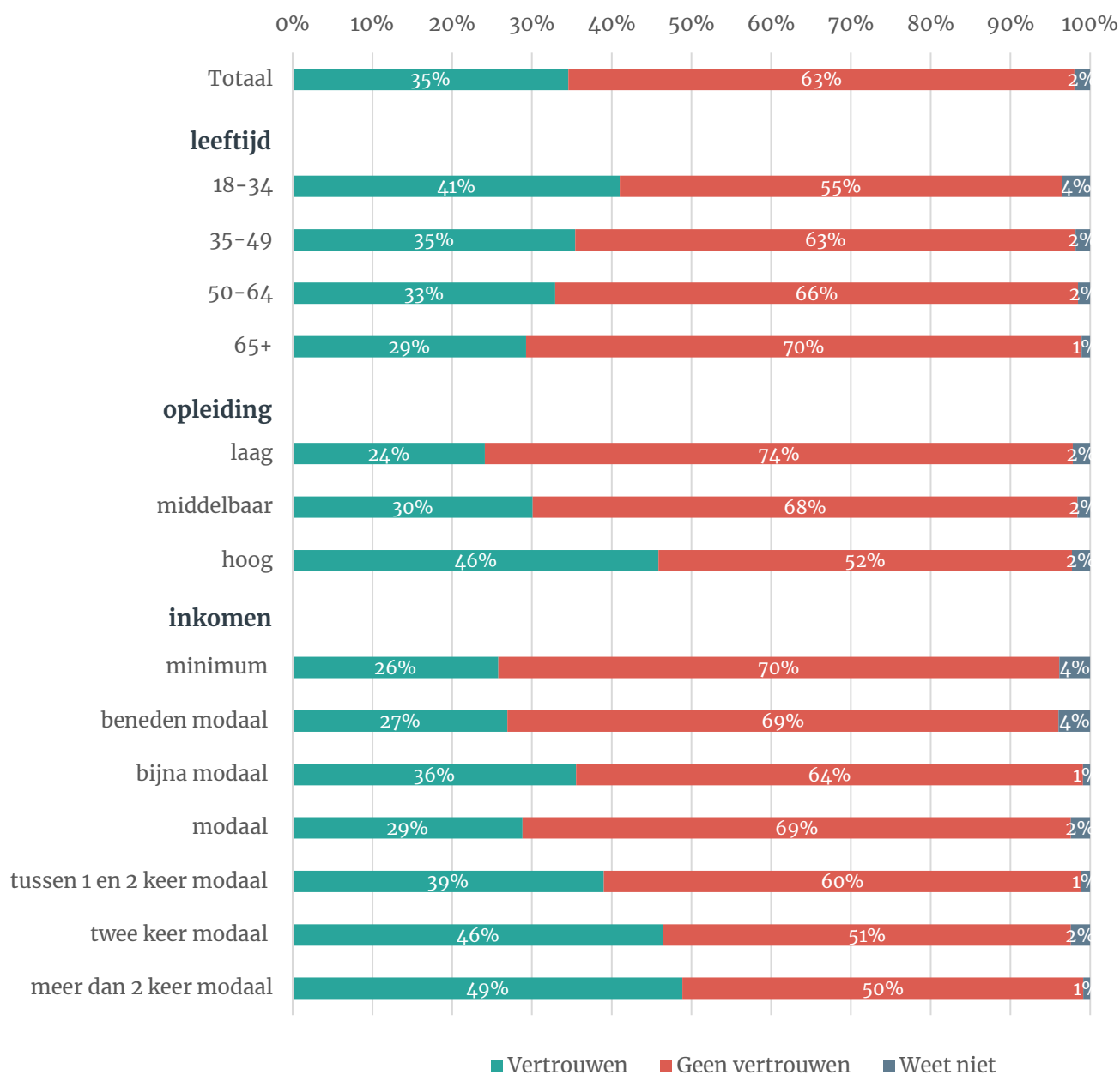

Vertrouwen in de landelijke overheid hangt sterk samen met sociaaldemografische factoren. Ten eerste hebben jongeren (18-34) meer vertrouwen (41%) in de overheid dan 65-plussers (29%).

De verschillen zijn nog groter als we inzoomen op opleidingsniveau. Slechts een kwart (24%) van de lager opgeleiden hebben vertrouwen in de overheid, terwijl ditzelfde geldt voor bijna de helft (46%) van de Nederlanders die een hogere opleiding hebben genoten.

Tot slot illustreert de figuur ook een duidelijk positief verband tussen inkomen en vertrouwen in de overheid. Zo hebben Nederlanders die meer dan twee keer modaal verdienen (49%) twee keer zo vaak vertrouwen als minima (26%).

Figuur 2.5: Vertrouwen landelijke overheid naar leeftijd, opleiding, inkomen

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandag 12 december. In totaal werkten 2.142 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.057) is afkomstig het I&O Research Panel, 148 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2021). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl